

i Gdansk

I 1945 lå Gdansk i ruiner. I dag emmer den smukt genopbyggede havneby af atmosfære. Samtidig har byen skrevet sig ind i Europas nyere historie.

Foto: Jørn Ørnstrup

Demografi og historie

- Den polske havneby ved Østersøen har ca. 450.000 indbyggere.
- Gdansk er en gammel hansestad. Tyskerne kalder den Danzig. Efter Polens deling i 1795 kom byen under preussisk overherredømme. Efter Anden Verdenskrigs afslutning og frem til 1939 var Gdansk en fristad med eget senat. Anden Verdenskrig indledtes med et angreb på byen, som blev erobret og indlemmet i Stortyskland. Byen blev voldsomt bombet under den 2. Verdenskrig. Da russerne i februar 1945 rykkede ind i Gdansk, lå 80 procent af byen i ruiner. Allerede i 1960'erne var store dele af den gamle bydel genopført.
- Strejkerne, som førte til kommunismens fald i Polen, begyndte i Gdansk i 1980. Elektrikeren Lech Walesa blev en folkehelt, og fra 1990-95 var han Polens præsident. I dag er Polen både medlem af EU og NATO.

Turist i Gdansk

- En vandring i den gamle by (Stare Miasto), hovedbyen (Głowne Miasto) og den gamle forstad (Stare Przedmiescie) er en oplevelse. I gaden Mariacka ligger der en hel stribe butikker, som sælger flot slebne ravnemykker. Maria-kirken med plads til 25.000 mennesker er Polens største kirke. Byen har også spændende museer.
- På caféer og restauranter ligger prisniveauet under, hvad man er vant til hjemmefra.
- Ude på halvøen Westerplatte startede den 2. Verdenskrig. Et besøg i kur- og badbyen Sopot kan også anbefales. (Der afgår tog fra byens hovedbanegård Gdansk Główny).
- Den lokale valuta er Złoty. 1 złoty koster ca. 1,98 kr.
- Rejsen: SAS har to daglige forbindelser mellem København og Gdansk. Flyvetiden er 55 minutter. Se: www.sas.dk
- Links: www.polen.travel, www.gdansk.pl

over værftshegnet. Det var Lech Walesa, som opfordrede sine kammerater til at demonstrere fredeligt. Samtidig bad han dem om at danne deres egen frie fagforening. Dermed blev fagbevægelsen Solidari- tet - på polsk Solidarnosz - født. Det blev begyndelsen til enden for kommunismen i Polen.

Solidaritets udviklede sig til en folkebevægelse. Ved udgangen af 1981 havde den ud af en befolkning på 38 millioner mennesker, over 9 millioner medlemmer. Det var ikke alene arbejdere, som tilsluttede sig.

Bønder, kirkefolk og intellektuelle gjorde det også. Derfor fik bevægelsen så stor en slagkraft. Den havde givet polakkerne deres nationale stolthed tilbage. Men natten til den 13. december slog militæret til. Der blev erklæret krigsretsstand i Polen, og militæret med general Wojciech Jaruzelski i spidsen overtog al magt i landet. Strejker blev forbudt. Solidaritet blev også forbudt, men bevægelsen genopstod som undergrundsbevægelse.

Militærets undagelsestiltand, arrestationer af opptotnelle og forringede

levestandard stillede uret til bage. Dengang sad Lech Walesa 11 måneder i fængsel, inden han i 1983 fik lov til at genoptage sit arbejde som elektriker på Lenninværftet. Samme år modtog han Nobels Fredspris. Redgeringen ophævede krigsretsstiltanden og løslod de politiske fanger. Men op gennem 1980'erne fortsatte magtkampen i Polen. En magtkamp hvor den for- melle magt lå hos kommunistpartiet. Den reelle magt kom dog mere og mere til at ligge hos Solidaritet og den katolske kirke.

I 1988 trådte bevægelsen igen frem på den politiske scene, og i 1989 indledte ledere fra Solidaritet rundbordsamtaler med kommunisterne om et fredeligt magtskifte. I juni samme år vandt bevægelsen en storsejr ved det første frie valg i Polen i årtier. Året efter opløste det polske kommunistparti sig selv, og polakkerne valgte Lech Walesa til deres præsident. Tre år senere forlod de sidste russiske soldater Polen.

Tilbage på havnepromenden, hvor turistbådene lægger til og fra kaj får man øje på et skilt på den grønne byport. Brama Zielona. »Biuro Lecha

Walesa« - »Lech Walesas kontor« står der på skiltet. Oppe i tagetagen sidder Lech Walesa i dag og udstaler tilfredshed. For 30 år siden, da han boede i en etageejendom i udkanten af byen sammen med sin hustru og otte børn, kunne han kun have drømt om det, som han har opnået.

Som det første land i Europa indledte Polen et afgørende opgør med kommunismen. I dag siger Lech Walesa: »Det ufattelige skete. Gud gav os en pave. Han sagde, vi ikke skulle frygte. Vi frygtede ikke, og alt ændrede sig«.

Senere, i 1995, tabte Lech Walesa dog knibent præsidentvalget til en eks-kommunist. Og da han forsøgte et politisk comeback igen i 2000, fik han under 1 procent af stemmerne. Året efter røg Solidaritet ud af det polske parlament Sejmen. Solidaritet havde én fælles fjende, som bandt den sammen. Da den var ude af billedet, bristede bevægelsen.

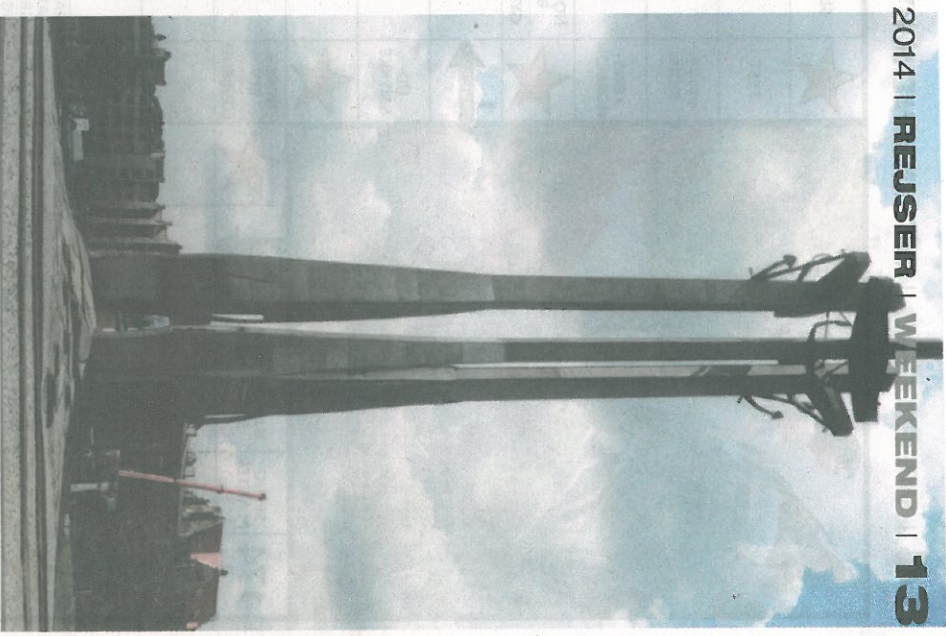
I dag er den 70-årige Lech Walesa hverken fagforeningsmand eller politiker. Han er foredragsholder og meningsdanner. »Hvis nogen for mange år siden havde sagt til mig, at Polen, som både er medlem

af NATO og EU, ser ud som i dag, ville jeg ikke have troet på det«, siger Lech Walesa.

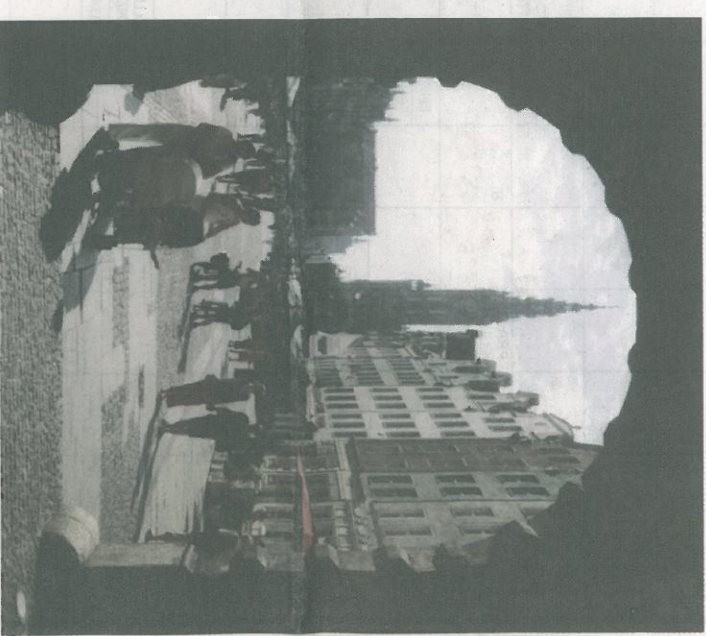
Det er 25 år siden, at kommunismen faldt i Østeuropa, og det hele begyndte her i Gdansk. Ude på den anden side af den grønne byport, på havnepromenaden langs floden Motława, slentrer folk i alle aldre frem og tilbage. Undertiden slår de sig ned på en af strækningens mange caféer og restauranter. Et stykke henne ad promenaden ligger byens middelalderlige kran, som også fungerede som tårn og byport. Ovre på den anden side af floden ligger søfartsmuseet Centralne Muzeum Morskie.

»Navigare necesse est« - »Det er nødvendigt at sejle«, læser man på et monument henne ved marinaen. »Targ Rybny - Fischmarkt« står der på facaden af en restaurant, som ligger lige over for et stort Hilton-hotet. I restaurantens gæstebog har en gæst skrevet følgende: »Here I have had the best lobster soup in my life. At the last spoon I was already missing it«.

JØRN ØRNSTRUP
Dagbladenes Bureau

Til minde om faldne arbejdere i 1970 står dette monument ved det tidligere Lennin-skibsværft. Foto: Jørn Ørnstrup

Udsigt fra den grønne byport, Zielona Brama, mod hovedgaden Długa Targ. Foto: Jørn Ørnstrup

Gaden Mariacka med dens ravnbutikker og caféer er en af byens mest besøgte. Foto: Jørn Ørnstrup